

Inkunabelsamlingen i Norrköpings stadsbibliotek

Collijn, Isak,

7 C c Br. Norrköping 1924

National Library
of Sweden

1924.

Ser. Saml.
Bibliot.
Ser.
(Bn.)
o

Isak Collijn

Inkunabelsamlingen

i

Norrköpings Stadsbibliotek

Kungl. biblioteket

0 0000 000074604

INKUNABELSAMLINGEN

I

NORRKÖPINGS STADSBIBLIOTEK

AV ISAK COLLIJN.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1914

De fjortonhundredtalsstryck, som i ganska riklig mängd förekomma i våra svenska offentliga bibliotek, särskilt Kungl. Biblioteket, universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund, domkyrkobiblioteket i Strängnäs samt några av de större stifts- och läroverksbiblioteken, främst Västerås och Linköping, ha till stor del tillförts dessa bibliotek med "storhetstidens litterära krigsbyten". Ett undantag härifrån bildar den ganska representativa inkunabelsamling om 48 nummer, som Norrköpings stadsbibliotek äger och som ursprungligen tillhört det De Geerska biblioteket på Finspång. Av dessa är det endast en, möjligen två volymer, som genom bevarade proveniensanteckningar visa sig härstamma från de under 1600-tallets krig hemförda boksamlingarna. De övriga innehålla i allmänhet icke någon som helst upplysning om proveniensens, väl beroende på att de flesta banden vid en senare företagen renovering blivit berövade de gamla försättsbladen. F. riksbibliotekarien E. W. Dahlgren har emellertid i sin lysande monografi över Louis De Geer¹⁾ uppvisat,

1) *Louis De Geer 1587—1652*, del 2 (Upps. 1923), s. 321.

att Finspångsbibliotekets äldsta bestånd utan tvivel härstammar från den De Geerska ättens stamfader i Sverige. Av brev från Louis De Geer till hans agent i Frankfurt a. M., François Balde, framgår, att han givit denne i uppdrag att för sin räkning inköpa gamla böcker, särskilt kyrkofädrens arbeten. Den nedan lämnade förteckningen över inkunabelsamlingen i Norrköpings stadsbibliotek visar också, att denna just är rik på gamla upplagor av kyrkofädrens skrifter. Dahlgren har även meddelat, att dessa böcker inköpts åren 1641—42 och att deras anskaffande torde stått i samband med den inbjudan, som De Geer denna tid låtit utgå till den berömde böhmiske pedagogen Johan Amos Comenius.

B. Lundstedt har i sin katalog över Finspångsbiblioteket¹⁾ även förtecknat inkunablerna, men deras typografiska bestämning tarvar på grund av inkunabelforskningens dåvarande ståndpunkt i många fall en rättelse. Under Bibliotekssakkunnigas förarbeten

1) *Katalog öfver Finspångs bibliotek* (Stockh. 1883), s. 23—30: Paleotyper. Här ha dock även tryck t. o. m. år 1525 medtagits.

till deras år 1923 avgivna och 1924 tryckta "Betänkande och förslag angående läroverks- och landsbibliotek" var jag i tillfälle att även förteckna inkunablerna i Norrköpings stadsbibliotek och tillmötesgår därför gärna stadsbibliotekariens önskan att lämna en kortfattad redogörelse för dessa under hans vård stående dyrbara böcker.

Av dessa har, som nyss nämnts, endast en (nr 41) säker krigsbytesproveniens. Det är ett exemplar av det stora träsnittsverket, Schedels Liber chronicarum (Nürnberg 1493), som en gång tillhört jesuitkollegiets i Olmütz bibliotek. En annan volym (nr 10), en latinsk bibel från 1495, har bl. a. tillhört en Joannes Reatus från stiftet Ermeland, där ju biblioteken i Braunschweig och Frauenburg plundrades under Gustav II Adolfs preussiska krig år 1626; möjligen kan denna bok därför härstamma från det då gjorda bytet.

De De Geerska inkunablerna äro i allmänhet bundna i gula med blindstämplar prydda svinskinnsband (över träpärmarna), vilka i en senare tid såsom ovan nämnts underkastats en stark renovering, som särskilt gått ut över ryggarna och försättsbladen. Vackra originalband uppvisa nr 12 (i brunt kalvskinn med synnerligen väl bibehållna blindstämplor, däribl. av den hel. Katharina), 22, 28 (med över varandra tryckta blindstämplor, däribland några venetianska), m. fl. Inkunablerna äro i allmänhet enkelt rubricerade, en förnämligare dekoration finnes endast på titelbladet till nr 33.

Av tryckorter kommer Venedig i främsta rummet med 13 nummer,

härefter Strassburg med 11 samt Basel och Köln med vardera 7 nummer. Bland mera sällsynta tryck kunna framhållas: Eusebius: Historia ecclesiastica, tryckt i Utrecht av Nicolaus Ketelaer & Gerardus Leempt år 1474 (nr 24), Gesta romanorum, Köln omkr. 1473 (nr 27) samt Leben der Altväter på tyska, Augsburg 1497 (nr 34). Följande nummer finnas förut icke i andra svenska inkunabelsamlingar: 2, 5, 15, 19, 21, 24, 29, 31—40, 42—46, 48, alltså tillsammans 23 stycken.

Bibliografiska hänvisningar ha huvudsakligen gjorts till Hain och några få andra inkunabelbibliografier, men endast i största korthet, enär en utförligare beskrivning här icke är motiverad. En inkunabel förekomst i ett annat svenskt bibliotek har angivits genom L. (Linköpings stiftsbibl.), Lu. (U B Lund), S. (K B. Stockholm), Str. (domkyrkobibl. Strängnäs), Sundsv. (läroverksbibl. Sundsvall), U. (U B Uppsala), V. (läroverksbibl. Västerås).

1. **Ambrosius**, Opera, T. I. Basel: Johann v. Amerbach, 1492. 2:o. H*896. U. Str.
2. **Angelus de Clavasio**, Summa angelica. Speyer: [Peter Drach], 1488. 2:o. H*5386.
3. **Aristoteles**, Copulata totius novae logicae. [Köln: Heinr. Quentell, c:a 1488.] 2:o. H*1675. U.
4. **Augustinus**, Epistolae. Basel: Johann v. Amerbach, 1493. 2:o. H*1969. U.
5. —, Explanatio psalmodum. Venedig: Benalius de Benaliis, 4.8.1493. 2:o. H*1973. Pris: Constat xxiiij albis.

6. —, *Sermonum opera*. Basel: Johann v. Amerbach, 1494—95. 2:o. H*2008. U. V.
Endast fol. 219—48. I samma band: Joh. Teuschlein de Frichenhausen, *Repertorium s. Augustinum*. Nürnberg 1517.
7. **Berchorius**, Petrus, *Liber bibliae moralis*, P. III. (Nürnberg: Anton Koberger, efter 4.2.1499.) 2:o. H*2802. U.
I pärmarna 8 blad av ett latinskt brevarium fr. 1100-talet m. neumer.
8. **Bernardus Claraevallensis**, *Sermones de tempore et de sanctis*. Speyer: Peter Drach, [efter 31.8.1481]. 2:o. H*2846. S. Str. Sundsv.
9. —, *Sermones super cantica canticorum*. Acc. Gilbertus, *Sermones*. Strassburg: Martin Flach, 1497. 2:o. H*2859. U.
I samma band: **Gregorius Nisensis**, *Libri octo*. Strassburg 1512.
10. **Biblia latina**. Basel: Johann Froben, 27.10.1495. 2:o. H*3118. U. S. V.
Proveniens: i. **Henricus gallus Wertensis**. —ii. **Sum Joannis Reati Warmen**.
11. **Boethius**, *Opera*, P. I. (Venedig: Johannes et Gregorius de Gregoriis, 8.7.1499.) 2:o. H*3352. U.
12. **Bonaventura**, *Opuseula*, P. II. Strassburg: [tr. av Jordanus], 18.12.1495. 2:o. H*3468. U. S. V (PI).
13. —, *Perlustratio in IV libros sententiarum*, P. I—II. [Freiburg i Br.: Kilian Fischer, icke före 2.5.1493.] 2:o. H*3541. U. S.
14. **Bonifacius VIII**, *Liber sextus decretalium*. Venedig: Baptista de Tortis, 6.11.1484. 2:o. H*3607. V.
15. —, *Liber sextus decretalium*. [Strassburg: Johann Grüninger], 14.2.1491. 2:o. H*3617.
16. **Caracciolus de Licio**, Robertus, *Sermones per adventum*. [Strassburg: Martin Schott, c:a 1490.] 2:o. H*4471. U. Str.
Tills. m. nr 17.
17. —, *Sermones de laudibus sanctorum*. Augsburg: Anton Sorg, 23.2.1490. 2:o. H*4486. S.
18. **Clemens V**, *Constitutiones*. Venedig: Baptista de Tortis, 6.11.1484. 2:o. H*5433. V.
Bl. 1—2 saknas. Tills. m. nr 14.
19. —, *Constitutiones*. [Strassburg: Johann Grüninger], 19.3.1491. 2:o. H*5444.
Tills. m. nr 15.
20. **Compendium juris canonici**. Strassburg: [tr. av Jordanus], 9.2.1499. 2:o. H*5558. U.
21. **Decisiones rotae Romanae**. Venedig: Benalius de Benaliis, 2.8.1496. 2:o. H*6054.
I samma band: **Guil. Durandus**, *Speculum judiciale*, P. 3—4. 1505.
22. **Duns Scotus**, Johannes, *Scriptum in libros sententiarum*, P. I, III. Venedig: Johannes de Colonia & Johannes Manthen, 26.7.1477, 1477. 2:o. H*6416.
23. **Durandus**, Guilelmus, *Rationale divinatorum officiorum*. Strassburg: [tr. av Jordanus], 1484. 2:o. H*6489. U.

- Prov.: Johannes wundrere tunc temporis plebanus in blotzen (hand fr. slutet av 1400-talet).
24. **Eusebius** Caesariensis, *Historia ecclesiastica*, lat. interprete **Ruffino**. [Utrecht: Nicolaus Ketelaer & Gerardus Leempt], 1474. 2:o. H6709. Campbell *711.
25. —, *Historia ecclesiastica*. Strassburg: [Georg Husner], 14.3. 1500. 2:o. H*6714. U. S. Lu. Tills. m. **Petrus** Comestor, *Historia scholastica*. Strassburg 1503.
26. **Gerson**, Johannes, *Opera*, T. I, III. Strassburg: Martin Flach, 11.8., 13.12.1494. 2:o. H*7625. V. Fol. 1 saknas i båda delarna.
27. **Gesta romanorum**. [Köln: tr. av Augustinus, Flores, c:a 1473.] 2:o. H 7737. Voulliéme: Buchdr. Kölns 501. S. Tills. m. nr 38.
28. **Gregorius IX**, *Decretales*. Basel: Michael Wensler, 15.3.1482. 2:o. H*8012. U. S.
29. **Gritsch**, Johannes, *Quadragesimale*. Strassburg: [tr. av Casus breves decretalium 1493], 31.12.1495. 2:o. H*8078.
30. **Hieronymus**, *Epistolae*. Nürnberg: Anton Koberger, 12.11. 1495. 2:o. H*8562. U.
31. **Isidorus Hispalensis**, *De summo bono libri III*. [Köln: Johannes Landen, c:a 1496.] 8:o. H *9283. Voulliéme: Buchdr. Kölns 705.
32. **Lambertus de Monte**, *Copulata super libros de anima Aristotelis*. [Köln: Heinr. Quentell, c:a 1488.] 2:o. Voulliéme: Buchdr. Kölns 723. Tills. m. nr 33.
33. —, *Copulata super libros physicorum Aristotelis*. [Köln: Heinr. Quentell, c:a 1489.] 2:o. H*11580.
34. **Leben der Altväter**. Augsburg: Johann Schönsperger, 9.6. 1497. 2:o. H*8608. Felaktigt bunden.
35. **Leonardus de Utino**, *Sermones aurei de sanctis*. [Köln: Ulrich Zell], 1473. 2:o. Voulliéme: Buchdr. Kölns 740.
36. **Martinus Polonus**, *Margarita decreti*. [Venedig: Peregrinus de Pasqualibus & D. Bertochus, c:a 1485.] 2:o. H*10837.
37. **Meffreth**, *Sermones P. II*. [Basel: Nicolaus Kesler, c:a 1495.] 2:o. H*11000.
38. **Nider**, Johannes, *Formicarius*. [Köln: Ulrich Zell: c:a 1475.] 2:o. H 11831. Voulliéme: Buchdr. Kölns 848.
39. —, *Sermones de tempore et de sanctis cum quadragesimali*. [Strassburg: tr. av Jordanus, c:a 1483.] 2:o. H*11797.
40. **Rampegollis**, Antonius de, *Aurea biblia*. Ulm: Johann Zanier, 1476. 2:o. H*13682. Prov. (i kolophon, rött): hincricus seger de lindow presbiter.
41. **Schedel**, Hartmann, *Liber chronicarum*. Nürnberg: Anton Koberger, 12.7.1493. 2:o. H* 14508. U. S. Lu. V. L. Str. Prov. i. Coll. Olom[ucensis] Soc. JESV. In litera C numero 21 Catalogo inscriptus 1604 tit. Historicj. — ii. Andreas Johannis hunc librum possidet (på främre pärmen bokstäverna AIS och årtalet 1652 tryckta).

42. **Thomas de Aquino**, Commentum super Aristotelem de coelo et mundo. Venedig: Gregorius de Gregoriis, 31.10.1495. 2:o. H 1532.
Tills. m. nr 11.
43. —, Quodlibet. Venedig: Gregorius de Gregoriis, 3.9.1495. 2:o. H*1408.
Tills. m. nr 11.
44. —, Summa theologica, P. I. Venedig: Bonetus Locatellus, för Oct. Scotus, 1.9.1495. 2:o. H*1435(1).
45. —, Summa theologica, P. II:1. Venedig: Johannes Rubeus, 31.7.1497. 2:o. H*1452.
Tills m. nr 44.
46. —, Summa theologica, P. II:2. Venedig: Johannes Rubeus, 9.8.1496. 2:o. H*1467.
Tills. m. nr 44 o. 45.
47. **Vocabularius** breuiloquus. Basel: [Johann v. Amerbach], 1481. 2:o. Copinger 6287. Brit. Mus. Cat., Pt III, p. 746. S.
48. **Zerbus**, Gabriel, De cautelis medicorum. [Venedig: Christophorus de Pensis, ej före 1495.] 4:o. H*16286.
I samma band: **Barzizius**: Introductorium in medicinam. Augsburg 1518. Prov. Banérska biblioteket Djursholm (auktion 1876—77).

REGISTER EFTER TRYCKORT OCH BOKTRYCKARE.

Augsburg:	Johann Schönsperger. 34. Anton Sorg. 17.	Ulm:	Johann Zainer. 40.
Basel:	Johann v. Amerbach. 1. 4. 6. 47. Johan Froben. 10. Nicolaus Kesler. 37. Michael Wensler. 28.	Utrecht:	Nicolaus Ketelaer & Gerardus Leempt. 24.
Freiburg i Br.:	Kilian Fischer. 13.	Venedig:	Benalius de Benaliis. 5. 21. Johannes de Colonia & Johannes Manthen. 22.
Köln:	Johannes Landen. 31. Heinrich Quentell. 3. 32. 33. Ulrich Zell. 35. 38. Tr. av Augustinus, Flores. 27.		Gregorius de Gregoriis. 42. 43. Johannes et Gregorius de Gregoriis. 11. Bonetus Locatellus. 44.
Nürnberg:	Anton Koberger. 7. 30. 41.		Peregrinus de Pasqualibus & Dionysius Bertochus. 36. Christophorus de Pensis. 48. Johannes Rubeus. 45. 46. Baptista de Tortis. 14. 18.
Speyer:	Peter Drach. 2. 8.		
Strassburg:	Martin Flach. 9. 26. Johann Grüninger. 15. 19. Georg Husner. 25. Martin Schott. 16. Tr. av Casus breves decret. 29. Tr. av Jordanus. 12. 20. 23. 39.		

SÄRTRYCK
NORRKÖPINGS TIDNINGARS AKTIEBOLAG
NORRKÖPING
1924